
TEACHING VOCABULARY IN TURKISH AS A FOREIGN LANGUAGE

YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇEDE KELİME ÖĞRETİMİ¹

Hasan Fehmi EROL²

ABSTRACT

Teaching Turkish as a Foreign Language has gained significance in recent years. Teaching Turkish to foreigners requires specific expertise entirely different from teaching Turkish as the native language. Teaching Turkish as a Foreign Language requires alternative studies in parallel with up-to-date language teaching approaches. The focus on Teaching Turkish as a Foreign Language has recently gained significance and is relatively new; research on this new branch of social sciences is limited. Therefore, textbooks aiming at teaching Turkish as a foreign language, as well as the institutions providing courses of Turkish as a Foreign Language, demonstrate variety with regards to the way each of them approaches to specific topics in teaching; although they seek to achieve a common goal, their approaches vary. These differences stem from the fact that there is not a common perspective towards teaching. Teaching vocabulary for Turkish as a Foreign Language stands out as one of the topics that require further attention. Questions such as "which and how many words to teach first?" should be addressed in the first phase of teaching vocabulary. This study briefly addresses these questions and provides a general proposal for the approaches to be adopted to answer them. The second phase should mainly focus on how and through which methods vocabulary should be taught. Existing studies in the field unfortunately do not concentrate on these issues as much as they should. Focusing on the effects of the agglutinative structure of Turkish as well as the variety of affixes on generating new words in Turkish is considered to be of particular use in teaching vocabulary. The effects of the agglutinative structure of Turkish on generating new words is somewhat neglected by existing textbooks. The effective use of derivational suffixes facilitates the formation of new words from the words that are already familiar, which is expected to help students enrich their vocabulary. This study focuses on the methods and techniques to be employed while teaching vocabulary in Turkish as a Foreign Language by taking the structural characteristics of Turkish into account.

Key Words: Teaching Turkish as a Foreign Language, word, vocabulary, frequency word list.

ÖZET

Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi, son yıllarda giderek önem kazanmaktadır. Anadil öğretiminden farklı olarak, Türkçenin yabancılar için öğretimi ayrı bir uzmanlık gerektirmektedir. Türkçeyi yabancılar için öğretirken, güncel dil öğretimi yaklaşımlarına paralel farklı çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi üzerine yapılan çalışmalar yakın tarihte önem kazansa da yeni bir bilim dalı olarak, yapılan çalışmalar sınırlıdır. Bundan dolayı, yabancı dil olarak Türkçe öğretimi amaçlayan kitaplarda, öğretimin yapıldığı kurum ve kuruluşlarda, bazı konuların ele alınmış biçimlerinde farklılıklar görülmektedir. Amaç benzer olsa da yaklaşım farkları göze çarpmaktadır. Bu farklılıklar ortak bir öğretim yaklaşımının olmamasından kaynaklanmaktadır. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde üzerinde durulması gereken konuların başında kelime öğretimi gelmektedir. Kelime öğretiminin ilk aşamasında hangi kelimelerin öğretilmesi gerektiği ve kaç kelime öğretilmesi konularına cevap aranmalıdır. Çalışmada bu sorulara kısaca değinilmiş, genel olarak takip edilmesi gereken yaklaşımlar belirtilmiştir. İkinci aşamada ise kelimelerin nasıl ve hangi yöntemlerle öğretileceği meselesidir. Bahsedilen hususlara bu alandaki mevcut kaynaklarda yeterince değinilmemiştir. Özellikle Türkçenin eklemeli yapısının ve eklerin çeşitliliğinin, kelime türetmedeki etkileri üzerinde durulmasının yararlı olacağı düşünülmektedir. Türkçenin eklemeli yapısının yeni kelime türetmedeki etkisi mevcut ders kitaplarında ele alınmamıştır. Özellikle yapım eklerinin kavranmasıyla kelime hazinesindeki kelimelerden pek çok yeni kelime oluşturulabilmektedir. Bu sayede öğrencinin bildiği kelime sayısında ciddi artış görülecektir. Bu araştırmada, Türkçenin yapısal özellikleri göz önünde bulundurularak, yabancı dil olarak Türkçede kelime öğretiminde kullanılacak yöntemler ve tekniklere değinilecektir.

Anahtar Kelimeler: Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi, kelime, kelime hazinesi, sıklık listesi.

---

¹ Bu çalışma Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi tarafından düzenlenen "1. Uluslararası Dil Eğitimi ve Öğretimi Sempozyumu'nda" sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

² Dr., İstanbul Üniversitesi, Dil Merkezi, e-posta: hferol@istanbul.edu.tr

1. GİRİŞ

Bir dilin nasıl öğretileceği meselesi uzun yıllardır sürekli tartışılmış ve bu konu üzerinde farklı fikirler beyan edilmiştir. Buna bağlı olarak yeni yaklaşımlar ve yöntemler ortaya atılarak bu alandaki gelişmelere paralel yeni fikirler ortaya çıkmıştır. Özellikle yabancı dil öğretiminde yöntem sorunu bugünkü haline gelene kadar sayısız değişiklik, gelişme ve tartışmalara sahne olmuştur (Yaylı, 2009: 7). Schmitt, yabancı dil öğretiminin her döneminde farklı yaklaşımların olduğu, iki bin beş yüz yıllık bir dönemden oluştuğunu belirtir. Dil alanında yapılan ilk çalışmalar özellikle Latince üzerinedir ve daha çok dilbilgisi ağırlıklı olsa da sonraki dönemlerde kelimelerin sınıflandırılması ihtiyacına yönelik olmuştur (Demirel, 2013: 287). Yabancı dil öğretiminde benimsenen yöntem kadar ders içerisinde kullanılan yöntem ve teknikler de önemlidir. Dil öğretiminde hedeflere ulaştıracak en kolay yol, tercih edilen doğru yöntem ve tekniklerle olmaktadır. Dolayısıyla bir yabancı dil dersinin her aşamasında en uygun yöntem tespit edilmeye çalışılmalıdır.

Bir yabancı dilin istenilen düzeyde öğretilmesi için her şeyden önce yöntemin doğru seçilmesi gerekmektedir. Yabancı dil öğretiminin başarılı olması için gerekli olan dört temel unsur yöntem, eğitim araçları, eğitim ortamı ve öğretim tekniği olarak sıralanabilir (Hengirmen, 2006: 17). Bunlar arasında önemine göre ilk sırada yer alan yöntem, yabancı dil öğretiminin her aşamasında üzerinde durulması gereken hususlardandır. Kelime öğretimi, yabancı dil öğretiminin temel işlevleri arasındadır. Buna bağlı olarak kelime öğretiminde benimsenen yöntemlerin önemi bir kat daha artmaktadır. Fakat yabancı dil öğretiminin geçmişine bakıldığında, pek çok yaklaşımda kelimenin gerçekten nasıl ele alınacağı bilinmemiş ve kelimelerin kendiliğinden ya da çok dilli kelime listeleriyle edinileceği düşünülmüş ve 20. yüzyıla kadar kelime edinimi üzerine ciddi çalışmalar yapılmamıştır (Schmitt, 2000: 288).

Öğretimi amaçlanan yabancı dilin yapısına ve söz varlığının karakterine uygun bir yöntem, kelime öğretimini kolaylaştıracaktır. Kelimelerin öğretim tekniğindeki yanlış tercihler, kelime öğretimini güçleştirecek ve süreci geciktirecektir. Kelime öğrenirken karşılaşılan bu zorluklar, yabancı dil öğretiminin bütününe yansıtacaktır.

1. Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kelime Öğretimi

Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi üzerine son yıllarda ciddi akademik çalışmalar yapılsa da yeni bir alan olarak kabul edilmeye başlanmıştır. Bu alanda yapılan her türlü çalışma, Türkçenin yabancılara öğretimine yeni bakış açıları kazandırmakta ve yeni bir bilim dalı olma adına temel oluşturmaktadır. Bu alandaki mevcut çalışmalara bakıldığında, daha çok diğer diller üzerinde yapılan çalışmaların ilham kaynağı olduğu görülmektedir. Herhangi bir yabancı dil öğretimi üzerine yapılan çalışma, Türkçe için de bir yol haritası sunmaktadır. Bu durum kelimelerin öğretiminde kullanılan yöntemler için de geçerlidir. Yabancı dil olarak Türkçe kaynaklarına bakıldığında, şimdiye kadar diğer dillerde uygulanan her türlü yöntem, Türkçeye uygun hale getirilerek Türkçe öğretiminde kullanıldığı görülmektedir. Çok az çalışmada Türkçenin dil yapısına uygun yeni yöntemlerin denendiği görülmüştür.

2. Kelimelerin Tespiti

Genel olarak yabancı dil öğretiminde kelime öğretimi yapılırken, önce hangi kelimelerin öğretilmesi gerektiği üzerinde durulması gerekmektedir. Bir dildeki bütün kelime dağarcığının bilinmesi, anadili olanlar için bile mümkün değildir. Dolayısıyla, öğretilen kelimelerin belirlenmesi için bir sınıflandırmaya tabi tutulması gerekmektedir. Aksan'a göre bir dildeki kelime sayısı ne denli büyük olursa olsun, biz bu kelimelerin ne kadarını bilirsek bilelim, günlük konuşmalarda kullandığımız kelime sayısı, sanıldığı kadar aksine çok küçük ve en fazla birkaç bin kelime içinde dönmektedir (Aksan, 2000: 19). Bahsedilen bu birkaç bin kelimenin tespit edilmesi için "kelime sıklık listeleri" hazırlanmaktadır. Kelime sıklık listeleri, yazılı dilde olduğu gibi sözlü dilde de yapılmaktadır.

Bir dilin kelimelerinin öteki kelimelere oranla daha çok veya daha seyrek kullanılmasını inceleyen kelime sıklık çalışmaları deneysel psikolojinin alt yapı çalışmalarından biri olarak kabul edilmektedir. Kelime sıklık çalışması İngilizce için ilk defa 1944 yılında bilgisayar kullanılmadan yapılmıştır. Daha sonra 1967'de bilgisayarla yapılmıştır. Türkçede yapılan ilk ciddi çalışma olarak İlyas Göz tarafından yapılan "Yazılı Türkçenin Kelime Sıklığı Sözlüğü" kabul edilmektedir. Göz, bu çalışmada 1967'de İngilizcede yapılan çalışmayı örnek almıştır (Aksan, 2000: 20). Belirlenen farklı kaynaklardaki kelimelerin bir havuz içerisinde toplanarak, bilgisayar yardımıyla sıklıklarının tespitine dayanan bu sistem sayesinde dildeki en sık kullanılan, en seyrek kullanılan kelimeler sıklık frekanslarıyla tespit edilebilmektedir. Bu şekilde frekans değerleriyle bir kelimeler listesi oluşmaktadır.

Yabancı dil öğretimi yapılırken, sıklık listelerindeki en sık kullanılan kelimelerin öğretimine öncelik verilmelidir. Bir çalışmada sıklık sayımlarıyla elde edilen listedeki ilk bin kelimeyle normal metinlerin %80'inden fazlasının anlaşılabileceğini kaydeder. İkinci bin kelimeyle, sözcüğünün %8-10'luk bölümünün, daha sonraki her binlik dilimle %2'lik bölümünün anlaşılabilmesini belirtir. Böylelikle dilin kelime sıklık listesindeki ilk dört bin kelimeyle günlük konuşma dilinin %95'inin oluşturmaktadır (Aksan, 2000: 20). Başka bir çalışmada ise en çok kullanılan 2000 kelimeyi bilen bir öğrencinin normal metindeki kelimelerin yüzde 85'ini anlayabildiğini ispat etmiştir (Aksan, 2000: 20). Yüzde 85'lik bir oran, yabancı dil kullanım açısından yüksek bir orandır. Öğrenci, doğru tespit edilmiş 2000 kelimeyle liste sayesinde, öğrenilen dildeki pek çok metni anlayabilecektir. Bazı dillere göre farklılık görülse de bu veriler birçok açıdan yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılabilir. Yabancılar Türkçe öğretirken, Türkçe sözlükteki herhangi bir kelimeyi değil, gerekli olan kelimeleri öğretmek gerekmektedir. Türkçede yapılan sıklık çalışmalarına göre kelimeler belirlenmeli, ders kitabı ve materyallerde bu kelimelere ağırlık verilmelidir.

3. Kelime Öğrenme Stratejileri

Kelime öğretiminde, kelimelerin tespitinden sonra kullanılacak yöntem ve teknikler devreye girmektedir. Kullanılan yöntem ve tekniğin düzenli ve zengin olması, kelimenin zihne yerleşmesinde ve geriye çağrılmasında çok etkili olmaktadır. Öğrenme stratejisinde ise öğrencinin kelimeleri kodlama sürecini etkileme amacıyla zihnen uyguladıklarıdır. Öğrencinin, yeni kelime öğrenme ya da öğrendikleri kelimelerin kalıcı olması adına gösterdiği

çaba olarak da tanımlanabilmektedir (Tok, Yığın, 2013: 266). Diğer bir ifadeyle, kelime öğretiminde kullanılan yöntemler, öğretmen ve ders materyallerini kapsarken, kelime öğrenme stratejileri ise öğrencinin kelimeleri öğrenirken uyguladığı zihinsel süreçleri ifade etmektedir.

Öğrencinin kelimeyi anlamaya ayırdığı dikkat süresi, tanıma ve ayırt etme ile sınırlıdır. Doğru ve hızlı kelime tanıma stratejileri, geçici hafızadaki dikkatin anlamaya daha fazla yönelmesini sağlayarak anlamada daha yüksek seviyeli bilişsel süreçleri kısa dönem hafızada kullanma imkânı sağlamaktadır (Akyol, 2005: 157). Bu sayede kelimenin anlamı, zihinde daha hızlı şekilde belirmektedir. Öğrenme sürecine etkisine bakıldığında, kullanılan stratejinin ne kadar önemli olduğu görülmektedir. Hedeflenen kelime bilgisi ve seviyesine doğru stratejilerle daha kolay ulaşılabacaktır.

Kelime öğretimi gerçekleştirildikten sonra kelimelerin öğrenci tarafından zihninde işlenme süreci başlamaktadır. Öğrenilen kelimelerin kalıcı olmasının ilk şartı kelimenin günlük hayatta uygulama safhasına geçmesidir. Öğrenilen kelime kullanıldıkça daha kalıcı hale gelerek zihinde daha hızlı ve kolay yer edecektir. Böylelikle kelime edinim süreci kısalarak kelimeler kısa zamanda kavranır hale gelecektir. Schmitt, kelime öğrenme stratejilerine değinmiş ve bazılarını şöyle sıralamıştır (Schmitt, 2000: 134):

- Kelime türlerini, ekleri ve kökleri çözümleme,
- Anadildeki karşılığını bulma,
- Anlamı metinsel bağlamdan tahmin etme,
- Sözlük kullanma,
- Öğrenilen yabancı dili, ana dili olarak konuşanlarla iletişim kurma,
- Kelimeyi daha önceki deneyimleriyle ilişkilendirme,
- Kelime ile parçaları arasında çağrışım yapma,
- Kelimeyi, eş anlamlı ve zıt anlamlı kelimelerle birleştirme,
- Kavramsal haritaları kullanma,
- Kelime yapısını ve anlamını tasarlama,
- Çağrışım tekniğini kullanma,
- Kelimeleri çalışabilmek için gruplama,
- Kelimeyi çalışırken yüksek sesle söyleme ve fiziksel hareket kullanma,
- Yazılı ve sözlü tekrarlar yapma,
- Kelime listeleri hazırlama ve kelime defteri tutma,
- Nesnelerin üzerine etiket yapıştırma,
- Aralıklarla kelime tekrarı yapma,
- Kelime testleriyle kendini sınama.

Listedeki her bir strateji, yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kelimelerin öğrenme sürecinde uygulanabilecek niteliktedir. Fakat yabancı dil olarak Türkçe ders kitapları incelendiğinde, öğrenciye yol gösterecek bu stratejilerin yer almadığı görülmüştür.

Kelime öğretiminde ve öğrenilen kelimelerin zihinde kalıcı olması için bunların her biri önemlidir. Listelen stratejilerin yanında kelime öğretiminde kullanılan yöntemlerin üzerinde özellikle durulması gerekmektedir. Belirtilen stratejiler daha çok öğrenciyi ilgilendirirken, kullanılan yöntemler öğretmen ve ders materyallerini ilgilendirmektedir. Tercih edilen yöntem, yabancı dil öğretimini etkilediği gibi dersin işleyişini de yönlendirmektedir. Yönteme göre ders kitabı ve materyaller hazırlanmaktadır. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kelime öğretirken kullanılan yöntemler kitaplar arasında benzerlik göstermektedir.

4. Kullanılan Yöntem ve Teknikler

Kelimelerin öğretiminde birçok yöntem ve teknik kullanılmaktadır. Bu çalışmada yabancı dil olarak Türkçe ders kitaplarında kelime öğretimi amaçlanırken hangi yöntemlerin kullanıldığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Ayrıca incelenen ders kitaplarında yer almayan fakat Türkçenin yapısına uygun yöntemlerden de örnekler verilmeye çalışılmıştır.

Bir dilin yabancı dil olarak öğretiminde belirlenen yaklaşım, yabancı dil öğretiminin önemli bir ayağı olan kelime öğretiminde de benimsenmektedir. Her dil kendi yapısına uygun yöntemler geliştirerek, öğretim yöntemleri geliştirmektedir. Örneğin İngilizce öğretiminde kelime öğretimi, okuma ve dilbilgisi derslerinin bir parçası değil başlı başına bir ders olarak verilmekte, çok sayıda kelime öğretilmesi gerektiği fikri savunulmaktadır.

Ayrıca kelime öğretimde önemli bir konu olan kelimeleri birbirinden bağımsız birimler halinde bellekte tutmanın yararlı olacağı yaklaşımına karşın kelimelerin birbirinden soyutlanmış birimlerden ibaret listeler halinde ve söylemsel bağlamlar içinde öğretilmesinin daha yararlı olacağı düşünülmektedir (Zengin, 2006: 2). Benzer şekilde yaklaşım farklılıkları, kelime öğretimi üzerine yapılan birçok akademik çalışmada görülmüştür. Bu durum kelime öğretiminde ortak bir tutumun henüz sergilenmediğini göstermektedir. Genel olarak Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde, daha özel olarak da kelime öğretiminde benzer çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Bir dil öğretiminde önemli bir yeri olan görsel ve işitsel araçlar kelimelerin öğretiminde oldukça faydalı olmaktadır. Kelimeleri görsel olarak anlatan şekil, kroki, resimler kelimenin doğru ve kolay kavranmasını sağlayarak çabuk unutulmasını engeller. Görsel ve işitsel destekli öğretim etkili bir yöntemdir (Aslan, Gürdal, 2012: 266). Özellikle temel seviyede (A1, A2) ilk öğrenilen kelimelerde, ileri seviyelerde ise soyut kelimelerin öğretiminde görsel materyallere ihtiyaç artmaktadır.

Çalışmamıza kaynaklık eden yabancı dil olarak Türkçe ders kitaplarını incelediğimizde kelime öğretiminde birçok farklı yöntemin bir arada kullanıldığı görülmektedir. Kitaplarda kullanılan yöntemlerin bazıları şöyledir:

4.1. Eşleştirme: Kelime öğretiminde, ders kitaplarında çok sık kullanılan yöntemler arasındadır. Kelime ve anlamı, kelime ve resim, kelime ve zıt anlamı, kelime ve eş anlamı, kelime gruplarını gibi farklı şekillerde eşleştirmeler yapılmaktadır. Özellikle temel seviyede “kelime – resim” eşleştirmesi tercih edilmektedir.

5. Aşağıdaki kelimeleri eş anlamları ile eşleştirelim.

1. içten içe	a. tesadüfen
2. düş kırıklığı	b. hayal kırıklığı
3. şans eseri	c. gizli gizli / belli etmeden
4. olağanüstü	ç. fevkalade / harikulade

1. Aşağıdaki eski meslekleri fotoğraflarla eşleştirelim.

- a. Kaşıkçı ( )   b. Nalbant ( )   c. Çömlekçi ( )   ç. Kalaycı ( )

4.2. Boşluk Doldurma: Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde, gerek ders kitaplarında gerekse sınavlarda en çok tercih edilen yöntemdir. Cümle içerisinde öğretilecek kelimenin yeri boş bırakılarak öğrenciden buraya doğru kelimeyi yazması istenir.

<p>Diyalog 1</p> <p>Murat : Merhaba.</p> <p>Ayşe : _____.</p> <p>Murat : Benim _____ Murat _____ adınız ne?</p> <p>Ayşe : _____ adım Ayşe.</p> <p>Murat : Nasılsınız?</p> <p>Ayşe : Teşekkürler, _____ . Siz _____ ?</p> <p>Murat : _____ , _____ de iyiyim.</p>	<p>1. Babacığım, Mert'le ben <u>birbirimize</u> aşığız; evlenmek istiyoruz.</p> <p>2. Niçin kavga ettiniz? _____ özür dileyin hemen!</p> <p>3. Kardeşim ve ben _____ pek benzemeyiz.</p> <p>4. Çocuklar yaz kampında çok iyi anlaştı. Tatilin sonunda _____ ayrılmak istemediler.</p> <p>5. Ad! Siz _____ tanıyor musunuz?</p>
--	--

4.3. Yerleştirme: Tarz olarak boşluk doldurmaya benzeyen bu yöntemde, boşluklara gelecek kelimeler karışık bir şekilde verilerek boşluklara yerleştirilmesi istenir. Boşluk doldurma alıştırmalarına göre daha kolaydır.

savunmak • beslenmek • korunmak • barınmak

1. Sağlıklı olmak için doğru _____ çok önemli.
2. Aikido bir saldırı değil, _____ sporudur.
3. İlk insanlar mağaralarda _____.
4. Bu kişi grip ten _____ için aşı yaptıracam.

4.4. Tamamlama: Tamamlama çalışmaları, Türkçenin yapısına oldukça uygundur. Eklemeli bir dil olan Türkçede, eklerin öğretiminde en çok kullanılan alıştırma türüdür. Kelime kök veya gövdesine gelecek ekin yeri boş bırakılarak, öğrenciden uygun ekle tamamlaması istenebilir. Ayrıca kelimenin bir kısmı eksik verilerek, kelimenin devamı tamamlanır.

7 Aşağıdaki cümleleri tamamlayalım.

1. Çok sinirli olduğum zaman.....
2. Hasta olduğum zaman.....
3. Yalnız kaldığım zaman.....
4. Sınava gireceğim zaman.....
5. Arkadaşım ile buluşacağım zaman.....

4.5. Sınıflandırma: Bu çalışmada kelimeler anlamsal veya yapısal olarak sınıflandırılmıştır. Bu bütün içerisinde farklı olanların bulunması istenmektedir. Örneğin somut ve soyut kelimeler karışık verilerek sınıflandırılması gerekmektedir.

1. Aşağıdaki kelimelerin türü nedir? Örnekteki gibi yazalım.

isim	sıfat	zamir
1. ben: <i>zamir</i>	4. kız:	7. kısa:
2. güzel:	5. o:	8. Elif:
3. öğrenci:	6. biz:	9. kırmızı:

4.6. Sıralama: Kelimeler arasından var olan anlamsal dikkate alınarak, verilen kelimelerin sıralamasının yapılması istenmektedir. Örneğin işaret sıfatları olan bu, şu, o'nun yakınlık-uzaklık açısından sıralanması istenmektedir.

1 Aşağıdaki süreleri küçükten büyüğe doğru sıralayalım.

ay   saat   yıl   saniye¹   dakika   gün   hafta   mevsim

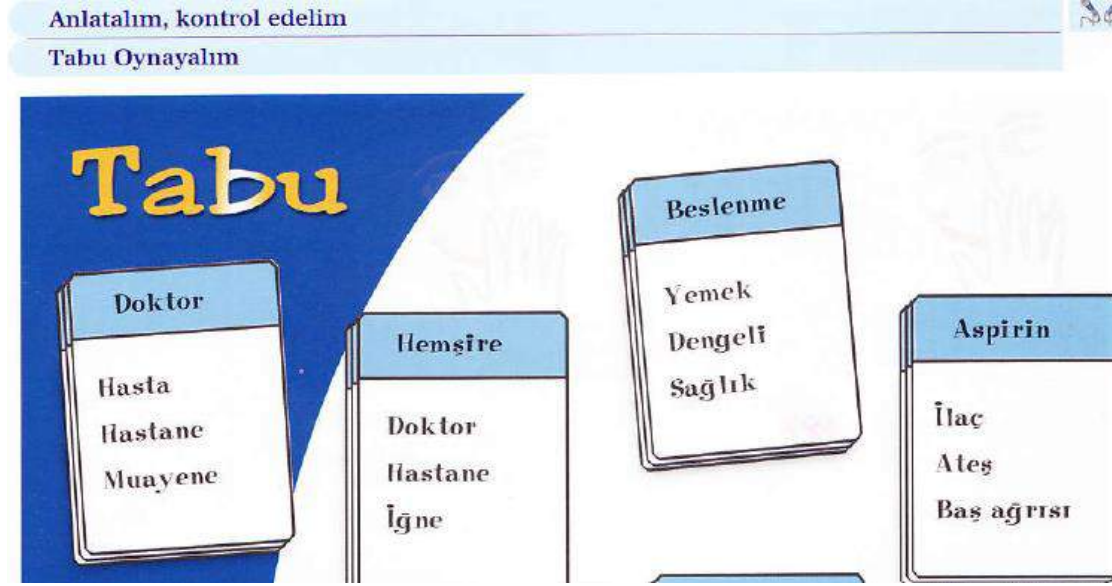
4.7. Kelimelerin Eş/ Zıt Anlamlarını Bulma: Kelimeler arasında anlamsal ilişkileri benimseye yardımcı olması açısından faydalı bir alıştırma türüdür. Verilen kelimelerin eş veya zıt anlamdaki karşılığı istenmektedir.

Lütfen zıddını yazınız.

- 1- yaşlı   x .....
- 2- yorgun   x .....
- 3- yavaş   x .....
- 4- sıcak   x .....
- 5- iyi   x .....

4.8. Tabu: Öğrenilen kelimelerin cümle içinde kullanma ve konuşma becerisini geliştirecek bir çalışmadır. Seçilen bir kelimeyi, önceden belirlenmiş yasak kelimeleri kullanmadan

anlatmaya çalışılmasıdır. Sözlü olarak yapılan bu alıştırma kelime öğretimini daha eğlenceli hale getirecektir.

4.9. Kelime Listeleri: Bazı kitaplarda olan bu listeler her ünitenin sonunda yer almaktadır. O ünite de ilk defa kullanılan kelimelerin oluşturduğu bu liste, kelime öğretimi açısından oldukça yararlıdır. Öğrenci ilk defa karşılaştığı bu kelimeleri ünite de ki metinlerden bağımsız farklı şekillerde pekiştirebilir.

KELİME LİSTESİ

İSİMLER

ad (isim)	elma	Kore	saç
ağaç	erkek	köpek	salon
alkol	ev	köy	sandalye
Almanya	fare	kuş	sembol
anneler günü	fındık	kutu	seyahat

KALIP İFADELER

Affedersiniz.
Afiyet olsun.
Bol şanslar.
Çok yaşa.

4.10. Sözlük Anlamlarını Bulma: Öğrenilen kelimelerin öğrencilerden sözlük anlamlarını yazmaları istenir. Öğrenci kendi cümleleriyle, kelimeyi tanımlamaya çalışır. Bu alıştırma daha çok orta ve ileri seviyesinde kullanılabilir.

4. Aşağıdaki meslekleri örnekteki gibi tanımlayalım.

1. Yazar : Yazı yazan kişi.
2. Ressam : .....
3. Terzi : .....
4. Öğretmen : .....
5. Şoför : .....

4.11. Kelime Bulmaca: Ders içerisinde kullanılabileceği gibi ders sonrasında da eğlendirme amacıyla oyun şeklinde uygulanabilir. Özellikle ünite sonlarında uygulanarak, üniteye geçen kelimelerin pek çoğunun kullanılmasına imkân sağlayabilir. Öğrenciden, karışık halde verilen kelimeler kümesinden öğrencinin anlamlı kelimeleri bularak işaretlemesi istenir. Sınıfın seviyesine göre bulmacada aranacak kelimeler liste halinde verilebilirken, istenirse kelimeler vermeden de uygulanabilmektedir.

Aşağıdaki kelimeleri tablodan bulalım. İşaretleyelim.

MERHABA GÜNAYDIN İYİ GÜNLER ADINIZ NE

SONUÇ

Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi başlı başına bir alan olarak kabul edildiği günümüzde, bu alanda yapılacak her türlü çalışma önemli bir boşluğu dolduracaktır. Özellikle son yıllarda Türkçe öğrenmeye olan talebin artmasıyla birlikte çok çeşitli ders materyalleri gerekmektedir. Nitelikli bir yabancı dil öğretimi için farklı yaş grupları ve farklı amaçlar için hazırlanmış ders kitapları hazırlanmalıdır. Hatta bir adım ileriye olarak, farklı dil aileleri için, farklı kültürler için hazırlanmış ayrı ders kitaplarına ihtiyaç duyulmaktadır.

Ders kitaplarının hazırlanma aşamasında görev alacak kişilerin, işin sadece teorik değil aynı zamanda bizzat yabancılarla Türkçe öğretiminde görev alan kişilerden seçilmesi faydalı olacaktır. Türkçe öğretimi yapılırken öğrencinin herhangi bir konudaki anlama-kavrama düzeyine gözlemleyerek ihtiyaca yönelik materyaller tasarlanmalıdır. Böyle bir yaklaşım sayesinde hem öğretmenin hem de öğrencinin işi kolaylaşacaktır.

Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi bir alan olarak kabul edildiğinde, kelime öğretimini onun önemli bir alt dalı olarak kabul edebiliriz. Dolayısıyla bu alanda hazırlanacak her türlü ders materyalinde kelime öğretimi üzerinde özellikle durulması gerekmektedir. Gerek ders kitabı gerekse de derse yardımcı her türlü materyalde, çalışmanın başında da belirtildiği üzere, kelimelerin tespitinden, öğretilecek kelime sayısına, öğretim stratejilerinden öğretim yöntemlerine kadar birçok hususun ele alınması gerekmektedir. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kelime öğretilirken öncelikle hangi kelime ve hangi seviyede kaç kelime sorularına cevap aranmalıdır. Dolayısıyla bir ders kitabı hazırlanırken kullanılacak kelimeler, kitabın hitap ettiği kitleye uygun olmalı ve öğrencinin ihtiyacını karşılamaya yönelik

olmalıdır. Kelimeler seçilirken, günlük hayatta karşılığı olan işlevsellik kelimelere öncelik verilmelidir.

Bu çalışmada incelenen ders kitaplarında tespit edilen kelime öğretim yöntemleri dışında farklı yöntemler geliştirilmelidir. Türkçenin yapısına uygun yeni çalışmalara ihtiyaç vardır. Özellikle Türkçenin sondan eklemeli olması sebebiyle bir köke farklı ekler getirilerek birçok yeni kelime türetmek mümkündür. Bir kelime üzerinden aynı anda birçok kelime türetilerek kelime hazinesi hızlı ve kolay bir şekilde geliştirilebilir. Türkçenin önemli bir avantajı olan bu özelliğinin incelenen ders kitaplarında yer almadığı görülmüştür. Bu durum ders kitapları için önemli bir eksiklik olarak görülmüştür.

KAYNAKÇA

A.Ü. TÖMER. (2008). *Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe 1*. Ankara Üniversitesi Basımevi. Ankara.

AKSAN, D. (2000). *Her Yönüyle Dil, Her Yönüyle Dil (Ana Çizgileriyle Dilbilim) C.III*. TDK Yayınları. Ankara.

AKYOL, H. (2005). *Türkçe İlk Okuma Yazma Öğretimi*. Pegem A Yayıncılık. Ankara.

ASLAN, M., GÜRDAL, A. (2012). Yabancılar Görsel Ve İşitsel Araçlarla Türkçe Kelime Öğretim Yöntemi. *Kastamonu Eğitim Dergisi, Cilt:20, No:1, 255-270*.

DEMİREL, M.V. (2013). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenenlere Kelime Öğretiminde Farklı Kelime Gruplarının Kullanımının Etkisi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi Sayı: 2/4 2013 s. 286-299*.

HENGİRMEN, M. (2006). *Yabancı Dil Öğretim Yöntemleri ve TÖMER Yöntemi*. Engin Yayınevi. Ankara.

SCHMITT, N. (2000). *Vocabulary in Language Teaching*. UK: Cambridge University Press.

TOK, M., YIĞIN, M. (2014). Türkçenin İkinci Dil Olarak Öğretiminde Öğrencilerin Kullandıkları Kelime Öğrenme Stratejileri. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi / Dumlupınar University Journal of Social Sciences Sayı:41. 265-276*.

YAYLI, D. ve BAYYURT Y. (2009). *Yabancılar Türkçe Öğretimi Politika Yöntem ve Beceriler*. Anı Yayıncılık. Ankara.

YILMAZ, H., SÖZER, Z. (2007). *Yabancı Dilim Türkçe 1*. 5. Baskı. Dilmer Yayınları. İstanbul.

YILMAZ, M.Y., ASLAN, F. , vd. (2012). *İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı A1*. Kültür Sanat Basımevi. İstanbul.

ZENGİN, B. (2006). *Türk Öğrencilerin İngilizce Kelimeleri Öğrenmelerinde Anlamsal-Anahtar Sözcük Yöntemi*. Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara.